

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ АТАНАСИЈЕ РИСТИЋ против СРБИЈЕ

(Представка број 38336/21)

ПРЕСУДА

Члан 5. ст. 1, 2, 3. и 4. • Незаконито хапшење и притварање подносиоца представке без евиденције о хапшењу • Подносилац представке није обавештен о разлозима хапшења • Подносилац представке је лишен могућности да буде изведен пред суд ради провере законитости свог притвора • Недостатак могућности да се затражи судско преиспитивање притвора

Припремила Служба Секретара. Није обавезујућа по Суд.

СТРАЗБУР

уторак, 26. август 2025. године

Ова пресуда ће постати правоснажна у околностима утврђеним у члану 44. став 2. Конвенције. Она може бити предмет редакцијских измена.

У предмету Атанасије Ристић против Србије,

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању Већа у саставу:

Ioannis Ktistakis, *председник*,

Lətif Hüseynov,

Darian Pavli,

Oddný Mjöll Arnardóttir,

Diana Kovatcheva,

Úna Ní Raifeartaigh,

Mateja Đurović, *судије*,

и Milan Blaško, *секретар Одељења*,

Имајући у виду:

представку против Републике Србије (број 38336/21) поднету Суду према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: „Конвенција”) од стране српског држављанина, господина Атанасија Ристића (у даљем тексту: „подносилац”), дана 30. јуна 2021. године;

одлуку да се о представи обавести Влада Републике Србије (у даљем тексту: „Влада”);

Запажања страна у спору;

Након већања на затвореној седници одржаној 27. маја и 1. јула 2025. године,

Доноси следећу пресуду, која је усвојена на други горенаведени датум:

УВОД

1. Позивајући се на чл. 3. и 5. Конвенције, подносилац се притуживао да је био подвргнут лекарској интервенцији против своје воље и да је био задржан у болници без пружања икаквог одобрења.

ЧИЊЕНИЦЕ

2. Подносилац је рођен 1994. године и живи у Београду. Подносиоца је заступала госпођа С. Радивојевић, адвокатица из Београда.

3. Владу је заступала госпођа З. Јадријевић Младар, њена заступница.

4. Чињенице предмета се могу сумирати на следећи начин.

I. ХАПШЕЊЕ ПОДНОСИОЦА И ДОГАЂАЈИ КОЈИ СУ УСЛЕДИЛИ

5. Данa 19. новембра 2016. године око 22:00 часа, два полицијска службеника су пришла тројници младића, укључујући и подносиоца, на улици. Након што су полицијски службеници пружили своју службену легитимацију на увид, подносилац је извадио пластичну кесицу из џепа, ставио је у уста и почео да бежи, покушавајући да побегне и притом изговарајући псовке. У свом бегу је наишао на ћорсокак, где су га полицијски службеници и сустигли. Према полицијском извештају, подносилац је одбио да се преда и пружао је отпор при хапшењу. Полицијски службеници су морали да употребе силу како би га савладали. Након пристизања полицијских службеника који су обављали патролну дужност, подносилац је престао да пружа отпор и спроведен је у полицијску станицу.

6. У полицијској станици, полицијски службеници су приступили испитивању подносиоца. Том приликом није представљен било какав документ којим се одобрава његово хапшење. Подносиоцу није било дозвољено да контактира свог адвоката нити породицу. Подносилац је признао да је прогутао пластичну кесицу која је садржала наркотице.

7. Данa 20. новембра 2016. године у 00:50 часова, подносилац је одведен у Клинику за ургентну и клиничку токсикологију Војномедицинске академије у Београду, где је стављен под двадесетчетворочасовни полицијски надзор. Према лекарском извештају који је сачинила болничка администрација, подносилац није показивао било какве знаке или симптоме тровања психоактивним супстанцама по његовом пријему. Његови витални знаци су били у границама нормале. Испитивањем урина је потврђено присуство кокаина. У урину подносиоца није откривен амфетамин.

8. Према речима подносиоца, током свог боравка у болници био је стално везан лисицама за кревет, како за руке тако и за чланке. Било му је дозвољено да користи тоалет само у присуству полицијског службеника.

9. Данa 22. новембра 2016. године, подносилац је подвргнут рендгенском прегледу. Наведеним прегледом није утврђено присуство слободног гаса или течности у абдомену (знаци перфорације). Истог дана, подносиоцу је дат лаксатив. У лекарском извештају није наведен разлог за прописивање лаксатива, нити је прецизирана његова врста или назив. Подносилац је негирао да је обавештен да је течност коју је био приморан да прогута била лаксатив или да је дао сагласност да исту попије. Око 15:10 часова, у присуству полицијског службеника, подносилац је имао столицу и приликом дефекације је избацио пластичну кесицу која је садржала седам мањих пластичних кесица са белом прашкастом материјом у свакој од њих. Накнадно је утврђено да прашкаста материја садржи амфетамин и кофеин (укупна тежина је била 4,77 грама). Полицијски службеници су запленили прашкасту материју, прихвативши исту као доказ у кривичном поступку против подносиоца по више тачака оптужнице, укључујући неовлашћено држање опојних дрога (видети ст. 11–12 у наставку). Истог дана, око 16:00 часова, подносиоцу је дозвољено да контактира свог адвоката и породицу. Двоје његових пријатеља су га посетила у болници.

10. Дана 23. новембра 2016. године у 13:00 часова, полицијски службеници су пребацили подносиоца из болнице у полицијску станицу. Подносилац је затим пуштен у 15:20 часова.

II. КРИВИЧНИ ПОСТУПАК ПРОТИВ ПОДНОСИОЦА

11. Дана 30. новембра 2016. године, тужилац је покренуо кривични поступак против подносиоца по више тачака оптужнице, укључујући неовлашћено држање опојних дрога.

12. Дана 13. јуна 2018. године подносилац је склопио споразум о признању кривице са тужилаштвом, док је 22. јуна 2018. године Први основни суд у Београду прихватио тај споразум, огласивши подносиоца кривим по оптужници и изрекавши му условну казну затвора у трајању од две године.

III. УСТАВНА ЖАЛБА ПРЕД УСТАВНИМ СУДОМ

13. Дана 23. децембра 2016. године, подносилац је поднео уставну жалбу Уставном суду Србије, тврдећи, између осталог, да је незаконито лишен слободе у периоду између 19. и 23. новембра 2016. године и да је био подвргнут нечовечном и понижавајућем поступању током свог боравака у болници. Посебно је тврдио, без позивања на било какве доказе, да га је полиција произвољно задржала у болници без икаквог судског налога којим би се одобрило његово хапшење или притвор, да је био везан за кревет више од 90 сати и да му је против његове воље дат лаксатив, те да му је затим праћена столица.

14. Уставни суд је утврдио да су поступци полицијских службеника били оправдани ризиком по живот подносиоца који је био последица гутања амфетамина у количини за коју је постојала могућност да је премашивала смртоносну дозу од 200 mg. Лекари су реаговали на одговарајући начин на ситуацију и пружили су неопходан медицински третман како би отклонили опасност. Након што је подносилац био ван животне опасности, он је отпуштен из болнице. Уставни суд се ослонио на полицијски извештај који описује догађаје од 19. новембра 2016. године, медицинску документацију коју је сачинила Клиника у којој је подносилац био хоспитализован и списе предмета у кривичном поступку који је вођен против подносиоца.

15. Уставни суд је признао да је боравак подносиоца у болници представљао лишавање слободе. Даље је признао да није издат налог којим се одобрава притвор подносиоца, нити је подносилац био обавештен о својим правима приликом привођења. По мишљењу Уставног суда, ти пропусти су били оправдани хитношћу ситуације. Приоритет је дат спасавању живота подносиоца. Поступци власти, иако нису у потпуности били у складу са важећим правилима, били су легитимни и уставно прихватљиви. Није донета било каква одлука у вези са наводима подносиоца да је био везан за болнички кревет више од 90 сати.

16. Уставни суд је дана 28. децембра 2020. године одбио уставну жалбу подносиоца као неосновану. Подносиоцу је 30. децембра 2020. године уручен примерак релевантне одлуке.

ПРАВО

I. ПРЕЛИМИНАРНЕ НАПОМЕНЕ

17. Влада је тврдила да је подносилац пропустио да исцрпи делотворне домаће правне лекове пре подношења уставне жалбе Уставном суду. По њеном мишљењу, подносилац је могао да поднесе жалбу Министарству унутрашњих послова како би оспорио законитост поступања полицијских службеника током његовог хапшења и задржавања у болници. Алтернативно, могао је да своје притужбе изнесе Омбудсману, чија се канцеларија изричито бавила притужбама према чл. 3. и 5. Конвенције. Штавише, подносилац је могао да поднесе кривичну пријаву против полицијских службеника, што би подстакло кривичну истрагу о њиховом поступању. Коначно, подносилац је имао могућност да поднесе парничну тужбу за накнаду штете против Министарства правде.

18. Позивајући се на горе наведено, Влада је тврдила да Суд треба да одбаци представку због тога што подносилац није исцрпео делотворна домаћа правна средства.

19. Подносилац је истакао да је основаност његових жалби испитао Уставни суд, који је био највиши и последњи степен за заштиту људских права у Србији. Одлука тог суда је била коначна у погледу његових притужби, и он није био обавезан да користи било који други пут за исцрпљивање домаћих правних лекова.

20. Суд примећује да је, у низу претходних случајева против Србије, испитивао питања слична приговору који је у овом случају изнела Влада. У том погледу је доследно пресуђивао да тамо где је Уставни суд испитао основаност жалби подносиоца представке, а да их није одбацио због тога што подносилац представке није исцрпео правна средства на која се позвала Влада, подносилац представке очигледно није био обавезан да након тога користи још један правни пут за исходавање потенцијалног обештећења, било грађански или други (видети,

међу другим изворима, *Јевтовић против Србије*, број 29896/14, ст. 66–70, од 3. децембра 2019. године, и *Неговановић и др. против Србије*, број 29907/16 и 3 друге представке, ст. 58–68, од 25. јануара 2022. године). Пошто је размотрио сав материјал који му је достављен, Суд није утврдио било какву чињеницу нити аргумент који би могли да га убеди да донесе другачији закључак у овом предмету. Он сматра да, након што је искористио поступак уставне жалбе, којим је Уставни суд могао да утврди повреде и додели надокнаду штете, подносилац очигледно није био обавезан да користи било које друго правно средство на које се Влада позвала. Њен приговор да подносилац није исцрпео домаћа правна средства, у смислу члана 35. став 1. Конвенције, стога мора бити одбачен.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 3. КОНВЕНЦИЈЕ

21. Подносилац се притуживао да је поступање којем је био подвргнут док је био у болничком притвору било нечовечно и понижавајуће. Он се позивао на члан 3. Конвенције, који гласи:

„Нико не сме бити подвргнут мучењу, или нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању.”

Допуштеност

1. Поднесци страна

22. Влада је тврдила да је одлука полицијских службеника да подносиоца одведу у болницу и подвргну га медицинским процедурама била оправдана. Након што је прогутао амфетамин, подносилац је довео себе у ситуацију опасну по живот. Полицијски службеници су морали да предузму мере како би заштитили његов живот и здравље. Реакција полицијских службеника на наведену ситуацију је била у складу са захтевима Конвенције. Влада је негирала да је подносилац био везан лисицама за болнички кревет три дана. Она је тврдила да подносилац није доставио било какве доказе којима би поткрепио своје наводе. Према њеним речима, било је веома мало вероватно да такве строге мере везивања не би оставиле трагове на његовим рукама или ногама. Штавише, подносилац је имао могућност да затражи од власти да испитају медицинско особље у болници како би потврдили његове наводе. Међутим, он је то пропустио да учини.

23. Подносилац је тврдио да му је поступање, којем је био подвргнут од стране полицијских службеника док је био у болници, проузроковало патњу која је достигла ниво озбиљности који потпада под члан 3. Конвенције. Током више од три дана које је провео у болници, није се могао слободно кретати, јер је био везан за болнички кревет. Лекар га је натерао да попије непознату супстанцу, а да га није обавестио о њеној природи или разлозима за њену употребу. Употреба лаксатива није била правно нити медицински оправдана. Лекарски преглед и пратећи тестови нису показали да је постојала било каква опасност по живот подносиоца. Једина сврха медицинске интервенције била је да се из његовог тела изваде докази како би се против њега покренуо кривични поступак. У таквим околностима, било је могуће да полицијски службеници дају предност природном пражњењу црева уместо да подносиоца подвргну веома инвазивном поступку давања лаксатива. Он је стога био приморан да обави велику нужду у присуству полицијског службеника, што је било посебно понижавајуће. Полиција није добила било какво овлашћење од суда или тужиоца за своје поступке, нити је о томе обавестила надлежне органе.

2. Оцена Суда

(а) Наводна употреба средстава за везивање

24. У погледу жалбе подносиоца да је био везан за болнички кревет три дана, Суд понавља да наводи о злостављању морају бити поткрепљени одговарајућим доказима. Да би проценио ове доказе, Суд усваја стандард доказивања „ван разумне сумње”, али додаје да такав доказ може произићи из коегзистенције довољно јаким, јасним и доследним закључака или сличних непобитних чињеничних претпоставки (видети *Labita против Италије* [BV], број 26772/95, став 121, ЕСЉП 2000-IV).

25. Суд напомиње да је подносилац пуштен на слободу 23. новембра 2016. године, и да је поднео уставну жалбу Уставном суду 23. децембра 2016. године. Током тог периода, он није био у ситуацији која би га разумно могла спречити да добије лекарски извештај којим би поткрепио своје наводе о употреби средстава за везивање. Штавише, подносилац није поднео кривичну пријаву у том погледу, нити парничну тужбу за накнаду штете. Такође није пружио било какво објашњење зашто је одлучио да то не учини.

26. Суд такође констатује да Уставни суд није донео одлуку о основаности навода подносиоца (видети став 15. горе). У таквим околностима, не може се рећи да је подносилац изнео аргументовану тврдњу. Суд стога не може закључити да су власти биле у обавези да спроведу званичну истрагу по овом питању (видети *Bouyid против*

Белгије [ВВ], број 23380/09, став 116, ЕСЉП 2015; *Yağci и Özcan против Турске* (одл.), број 83646/17, ст. 20–26, од 16. октобра 2018. године; и *Vazjaks против Летоније*, број 71572/01, став 79, од 19. октобра 2010. године).

27. Сходно томе, овај део представке се мора сматрати очигледно неоснованим, те се мора одбацити у складу са чланом 35. ст. 3(а) и 4. Конвенције.

(b) Лекарска интервенција

28. Када је реч о лекарској интервенцији којој је подносилац био подвргнут, Суд понавља да, према његовој судској пракси, злостављање мора достићи минимални ниво озбиљности како би потпадало под делокруг члана 3. Процена овог минималног нивоа је, по природи ствари, релативна; она зависи од свих околности случаја, као што су трајање злостављања, физичке и душевне последице таквог поступања и, у неким случајевима, пол, старост и здравствено стање жртве (видети, међу многим другим изворима, *Kudla против Пољске* [ВВ], број 30210/96, став 91, ЕСЉП 2000-ХI). Он даље понавља да члан 3. намеће обавезу држави да заштити физичко благостање лица лишених слободе, на пример пружањем потребне медицинске помоћи (видети *Mouisel против Француске*, број 67263/01, став 40, ЕСЉП 2002-IX). Као опште правило, мера која представља терапијску нужност не може се сматрати нечовечном или понижавајућом. Суд се ипак мора уверити да је убедљиво доказано да постоји медицинска нужност, као и да постоје и да се поштују процедуралне гаранције за одлуку, на пример, о присилном храњењу (видети, *Bogumil против Португалије*, број 35228/03, став 69, од 7. октобра 2008. године, и, *mutatis mutandis*, *Herczegfalvy против Аустрије*, од 24. септембра 1992. године, став 82, Серија А број 244). Штавише, мора се узети у обзир да ли је дотично лице претрпело озбиљан физички бол или патњу као последицу присилне медицинске интервенције, да ли је присилни медицински поступак наложен и спроведен од стране лекара и да ли је дотично лице стављено под стални медицински надзор и, на крају, да ли је присилна медицинска интервенција за последицу имала било какво погоршање његовог или њеног здравственог стања или је имала трајне последице по његово или њено здравље (видети *Jalloh против Немачке* [ВВ], број 54810/00, ст. 72–74, ЕСЉП 2006-IX, са даљим референцама, и *Bogumil*, цитиран горе, став 70.).

29. Након што је испитао релевантне чињенице, Суд сматра да су, након што је подносилац признао да је прогутао амфетамин, полицијски службеници били у обавези да предузму мере како би спречили сваки ризик по његово здравље који произилази из његових поступака. Суд прихвата да је одлука полицијских службеника да подносиоца одведу у болницу, где је, како је наведено у лекарском извештају, дотични прегледан и подвргнут медицинској интервенцији, била у складу са захтевима утврђеним у члану 3. Конвенције. Суд узима у обзир чињеницу да су спорну меру спровели лекари – а не полицијски службеници – у специјализованој установи, након свеобухватног лекарског прегледа и два дана чекања да дати лекови природним путем прођу кроз тело подносиоца представке. Суд се такође позива на налазе Уставног суда (видети став 14. горе) да је количина наркотика коју је подносилац својевољно прогутао могла премашивати смртоносну дозу која представља озбиљан ризик по његово здравље. Штавише, интервенција је била кратког трајања и није изазвала било какве телесне повреде нити погоршање здравственог стања подносиоца. Такође, Суд не уочава никакве доказе да је наведено поступање проузроковало интензивну физичку или душевну патњу. Није употребљена сила како би се подносилац натерао да прогута лек. Након интервенције, подносилац је остао на медицинском лечењу још један дан. Пуштен је из болнице и пребачен у полицијску станицу када више није постојала опасност по његово здравље. Коначно, Суд не губи из вида чињеницу да су амфетамини касније прихваћени као доказ у кривичном поступку против подносиоца.

30. Узимајући у обзир горе наведена разматрања, Суд не може а да не утврди да мере примењене у предметном случају не достижу праг нечовечног или понижавајућег поступања у смислу члана 3. Конвенције.

31. Сходно томе, овај део представке се мора сматрати очигледно неоснованим, те се мора одбацити у складу са чланом 35. ст. 3(а) и 4. Конвенције.

III. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 5. КОНВЕНЦИЈЕ

32. Подносилац се притуживао да је његово задржавање у болници у трајању од 90 сати било незаконито и произвољно, што је у супротности са чланом 5. Конвенције. Такође се позвао на члан 13. Конвенције.

33. Суд, као господар карактеризације која се у праву даје чињеницама предмета, ће размотрити ове притужбе у складу са чланом 5. Конвенције (видети *Radomilja и др. против Хрватске* [ВВ], бр. 37685/10 и 22768/12, став 126, од 20. марта 2018. године). Члан 5. Конвенције у релевантном делу, гласи:

„1. Свако има право на слободу и безбедност личности. Нико не може бити лишен слободе осим у следећим случајевима и у складу са законом прописаним поступком:

...

(в) у случају законитог хапшења или лишења слободе ради привођења лица пред надлежну судску власт због оправдане сумње да је извршило кривично дело, или када се то оправдано сматра потребним како би се предупредило извршење кривичног дела или бекство по његовом извршењу.

...

2. Свако ко је ухапшен мора бити обавештен без одлагања и на језику који разуме о разлозима за његово хапшење и о свакој оптужби против њега.

3. Свако ко је ухапшен или лишен слободе сходно одредбама из става 1(в) овог члана мора без одлагања бити изведен пред судију или друго службено лице законом одређено да обавља судске функције и мора имати право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Пуштање на слободу може бити условљено јемствима да ће се лице појавити на суђењу.

4. Свако ко је лишен слободе има право да покрене поступак у коме ће суд хитно испитати законитост лишења слободе и наложити пуштање на слободу ако је лишење слободе незаконито.

...”

А. Допуштеност

34. Суд констатује да предметна притужба није ни очигледно неоснована нити недопуштена по било ком другом основу наведеном у члану 35. Конвенције. Према томе, она се мора прогласити допуштеном.

В. Основаност

1. Поднесци страна

35. Подносилац је навео да је, након лишења слободе 19. новембра 2016. године, био у полицијском притвору до 23. новембра 2016. године без икаквог судског налога. Као резултат тога, није могао да исходује преиспитивање законитости свог притвора. Такође је негирао да је обавештен о разлозима лишења слободе или својим правима као притвореног лица. Нити је био изведен пред судију. Био му је ускраћен контакт са адвокатом и члановима породице док полицијски службеници нису успели да прикупе доказе у кривичном поступку против њега.

36. Влада је, слично Уставном суду, признала да ни у једном тренутку није издат судски налог којим се одобрава притвор подносиоца. Даље је поновила образложење Уставног суда да су полицијски службеници морали да учине све што је било у њиховој моћи да спасу живот подносиоца, који је био у опасности након што је прогутао пластичну кесицу која је садржала амфетамин. Хитност ситуације је обавезала полицијске службенике да приоритет дају спасавању живота подносиоца. Иако њихови поступци нису стриктно пратили слово закона, они су били легитимни и уставно прихватљиви. Коначно, Влада је истакла да су лекари у болници обавестили породицу подносиоца о његовој ситуацији. Влада није уочила било какво кршење права подносиоца наведених у члану 5. Конвенције.

2. Оцена Суда

37. Суд понавља да свако лишавање слободе мора, поред потпадања под један од изузетака наведених у подставовима (а) до (ђ) члана 5. став 1. бити „законито”. Када је у питању „законитост” притвора, укључујући и питање да ли је поштован „поступак прописан законом”, Конвенција се у суштини позива на национално право и прописује обавезу поштовања материјалних и процесних правила тог права (видети *Denis u Irvine против Белгије* [ВВ], бр. 62819/17 и 63921/17, став 125, од 1. јуна 2021. године).

38. Међутим, поштовање националног права није довољно: Члан 5. став 1. захтева поред тога да свако лишавање слободе буде у складу са циљем заштите појединца од произвољности (видети, међу многим другим изворима, *Winterwerp против Холандије*, од 24. октобра 1979. године, став 37, Серија А бр. 33; *Witold Litwa против Пољске*, број 26629/95, ст. 72–73, ЕСЉП 2000–III; и *S., V. и A. против Данске* [ВВ], број 35553/12 и 2 друге представке, став 74, од 22. октобра 2018. године). Притвор ће бити „произвољан” тамо где, упркос поштовању слова закона на националном нивоу, постоји елемент лоше вере или обмане од стране власти (видети, на пример, *Vozano против Француске*, од 18. децембра 1986. године, став 59, Серија А број 111, и *Mooren против Немачке* [ВВ], број 11364/03, ст. 77–79, од 9. јула 2009. године), или где домаће власти нису покушале да правилно примене релевантно законодавство (видети *Benham против Уједињеног Краљевства*, од 10. јуна 1996. године, став 47, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1996–II; *Liu против Русије*, број 42086/05, став 82, од 6. децембра 2007. године; и *Marturana против Италије*, број 63154/00, став 80, од 4. марта 2008. године).

39. Што се тиче околности предметног случаја, Суд примећује, а Влада није тврдила другачије, да није састављен записник о лишењу слободе подносиоца и његовом накнадном притвору у периоду од 19. до 23. новембра 2016. године.

40. У вези с тим, Суд примећује да се одсуство евиденције о лишењу слободе сâмо по себи мора сматрати најозбиљнијим пропустом, јер је доследан став Суда да непризнато притварање појединца представља потпуну негацију фундаментално важних гаранција садржаних у члану 5. став 1. Конвенције и открива најтеже кршење те одредбе. Одсуство евиденције о стварима као што су датум, време и место притварања, име притвореног лица, разлози за одређивање притвора и име лица које га врши мора се сматрати неспојивим са захтевом законитости и са сâмом сврхом члана 5. став 1. Конвенције (видети *Menesheva против Русије*, број 59261/00, ст. 87. и 89, ЕСЉП 2006-III; *Fedotov против Русије*, број 5140/02, ст. 78. и 79, од 25. октобра 2005. године; и *Kurt против Турске*, од 25. маја 1998. године, став 125, *Извештаји* 1998-III). Суд не може да се сложи са аргументом Владе да је хитност ситуације спречила полицијске службенике да правилно евидентирају лишење слободе и притвор подносиоца, те закључује да његово лишење слободе није било у складу са гаранцијама члана 5. став 1. Конвенције.

41. У смислу члана 5. став 2. Конвенције, Суд понавља да ова одредба садржи основну гаранцију да свако ухапшено лице мора да зна зашто је лишено слободе, и да је она саставни део система заштите који пружа члан 5. (видети, на пример, *Khlailia и др. против Италије* [ВВ], број 16483/12, став 115, од 15. децембра 2016. године). Када је лице обавештено о разлозима његовог хапшења или притварања, оно може, уколико сматра да је то потребно, да се обрати суду како би оспорило законитост свог притварања (видети *Fox, Campbell и Hartley против Уједињеног Краљевства*, од 30. августа 1990. године, став 40, Серија А број 182, и *Џонка против Белгије*, број 51564/99, став 50, ЕСЉП 2002-I). Свако лице које има право да покрене поступак ради брзог доношења одлуке о законитости сопственог притвора не може ефикасно да користи то право уколико није благовремено и адекватно обавештено о разлозима због којих је лишено слободе (видети *Van der Leer против Холандије*, од 21. фебруара 1990. године, став 28, Серија А број 170-А; *Shamayev и др. против Грузије и Русије*, број 36378/02, став 413, ЕСЉП 2005-III; и *Grubnyk против Украјине*, број 58444/15, ст. 97. и 99, од 17. септембра 2020. године). Враћајући се на предметни случај, Суд констатује да подносилац заиста није био обавештен о разлозима хапшења, што је у супротности са захтевима члана 5. став 2. Конвенције.

42. Члан 5. став 3. Конвенције даље пружа лицима ухапшеним или притвореним због сумње да су починили кривично дело гаранцију против сваког произвољног или неоправданог лишавања слободе (видети *Aquilina против Малте* [ВВ], број 25642/94, став 47, ЕСЉП 1999-III, и *Stephens против Малте* (број 2), број 33740/06, став 52, од 21. априла 2009. године). Судска контрола мешања извршне власти у право појединца на слободу је суштинска карактеристика гаранције садржане у члану 5. став 3. (видети *Brogan и др. против Уједињеног Краљевства*, од 29. новембра 1988. године, став 58, Серија А бр. 145-Б; *Pantea против Румуније*, број 33343/96, став 236, ЕСЉП 2003-VI (изводи); и *Assenov и др. против Бугарске*, од 28. октобра 1998. године, став 146, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1998-VIII). У погледу предметног случаја, подносиоцу је очигледно ускраћена могућност да буде изведен пред суд ради испитивања законитости његовог притвора.

43. Коначно, Суд подсећа да члан 5. став 4. Конвенције утврђује да ухапшена или притворена лица имају право на преиспитивање од стране суда у погледу процесних и материјалних услова који су битни за „законитост”, у смислу Конвенције, њиховог лишења слободе (видети, на пример, *Oravec против Хрватске*, број 51249/11, став 64, од 11. јула 2017. године, са даљим референцама). Када појединцима уопште није на располагању судско средство за оспоравање законитости њиховог притвора, испитивање жалбе према члану 5. став 4. се сматра оправданим без обзира на дужину трајања предметног притвора (видети, на пример и *mutatis mutandis*, *Moustahi против Француске*, број 9347/14, ст. 103. и 104, од 25. јуна 2020. године). Имајући ово у виду и у контексту предметног случаја, где подносиоцу није пружена прилика да тражи судско преиспитивање свог притвора, Суд је мишљења да члан 5. став 4. Конвенције није само примењив, већ и да његови захтеви нису испоштовани (*ibid.*).

44. С обзиром на горе наведено, Суд закључује да је дошло до повреде права подносиоца загарантованих чланом 5. ст. 1, 2, 3. и 4. Конвенције.

IV. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

45. Члан 41. Конвенције гласи:

„Када Суд утврди повреду Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној страни.”

A. Штета

46. Подносилац је тражио износ од 6,000 евра (EUR) на име нематеријалне штете.

47. Влада је тврдила да подносиоцу не треба доделити било какву накнаду, не уочавајући било какву повреду његових права према Конвенцији.

48. Суд примећује да је у предметном случају утврдио озбиљне повреде Конвенције, те досуђује подносиоцу износ који је затражио на име нематеријалне штете, заједно са свим порезима који би могли бити наплаћени у вези са њим.

B. Трошкови и издаци

49. Подносилац је такође тражио износ од EUR 2.480 на име трошкова и издатака насталих у поступцима пред домаћим судовима, као и на име трошкова и издатака насталих пред Судом. Посебно је тражио надокнаду поштанских трошкова у износу од EUR 200. Такође је тражио надокнаду судских трошкова и издатака насталих у поступку пред Уставним судом Србије у износу од EUR 760 и у поступку пред Судом у износу од EUR 1,520.

50. Влада је предложила да се ово потраживање одбаци.

51. Према судској пракси Суда, подносилац представке има право на повраћај трошкова и издатака само у оној мери у којој је доказано да су стварно и нужно настали и да су такође разумни у погледу њиховог износа. Односно, подносилац представке их је морао платити, или је дужан да их плати, у складу са законском или уговорном обавезом, и морали су бити неизбежни како би спречили утврђену повреду или добијање накнаде (видети, међу многим другим изворима, *Ђурић против Србије*, број 24989/17, став 95, од 6. фебруара 2024. године, са даљим референцама). У предметном случају, узимајући у обзир документацију у његовом поседу и горе наведене критеријуме, Суд одбацује потраживање подносиоца у вези са поштанским трошковима и издацима, и сматра разумним да подносиоцу досуди износ од EUR 1,726 на име поступака вођених пред Уставним судом и Судом, заједно са свим порезима који би могли бити наплаћени подносиоцу представке.

ИЗ ТИХ РАЗЛОГА, СУД, ЈЕДНОГЛАСНО,

1. *Проглашава* притужбе на основу члана 5. Конвенције допуштеним, а остатак представке недопуштеним;

2. *Утврђује* да је дошло до повреде члана 5. ст. 1, 2, 3. и 4. Конвенције;

3. *Утврђује*

(а) да Тужена мора да исплати подносиоцу, у року од три месеца од дана када ова пресуда постане правоснажна у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе које треба претворити у националну валуту Тужене по стопи која се примењује на дан исплате:

(i) EUR 6,000 (шест хиљада евра), као и било који порез који се може наплатити у вези са нематеријалном штетом,

(ii) EUR 1,726 (хиљаду седам стотина двадесет и шест евра), као и било који порез који се може наплатити подносиоцу на тај износ, на име трошкова и издатака;

(b) да, по истеку горе наведена три месеца до исплате, треба исплатити обичну камату на горе наведени износ по стопи која је једнака најнижој каматној стопи Европске централе банке уз додатак од три процентна поена;

4. *Одбацује* преостали део захтева подносиоца за правично задовољење.

Састављено на енглеском језику и достављено у писаној форми 26. августа 2025. године, у складу са правилом 77. ст. 2. и 3. Пословника Суда.

Milan Blaško

секретар Одељења

Ioannis Ktistakis

председник